

Eğitimde Öğrenim Biçimlerinin Önemi

Züleyha Alper*

ÖZET

Öğrenim, bir hedefi olan, aktif bir süreçtir ve yine aktif bir itici güce, yani iyi bir eğiticiye gereksinim duyar. İyi bir öğrenimde iyi bir eğitici kadar önemli olan, ancak sıklıkla göz ardı edilen bir diğer faktör, öğrencilerin öğrenim biçimleridir. Öğrenim biçimi, kısaca, yeni ve zor bilgi ve becerileri kazanma sürecinde, kişilerin öğrenme amacı ile yoğunlaştıkları yol olarak tanımlanabilir ve bu önemli faktörün dikkate alınması ile gerçekleştirilecek tıp eğitimi programı, eğitimde kaliteyi arttıracaktır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Öğrenim Biçimleri, Öğrenci

Eğitim nedir? Bu sorunun cevabı olarak araştırmacıların yıllar içinde verdikleri çok çeşitli yanıtlar vardır. En çok bilinen eğitim teorisyenlerinden Hunter'a göre eğitim; "Herhangi bir eğitimin olmadığı koşullara göre öğrenmeyi daha kolay ve başarılı hale getiren istemli bir karar verme sürecidir (1976)" veya Newcomb, McCracken ve Warmbrod'a göre "Daha çok yeni bilgi, beceri ve tutum gereksinimi olan öğrencilere rehberlik etmek ve öğrenme sürecini idare etmek, öğrencilerin öğrenme coşkusunu arttırmak ve öğrenme becerilerini geliştirmektir (1986)" ya da yine Newcomb ve arkadaşlarına göre "Bir mittir. Kimse kimseye bir şey öğretemez, sadece öğrenci için, onun en iyi şekilde öğreneceği şartları hazırlar. Bunlar içinde demonstrasyon ve sözlü anlatım da vardır, fakat ne olursa olsun öğrenme daha çok öğrenciye bağlıdır, öğretmene değil...(1986)" ve son olarak Brown ve Atkins'e göre "eğitim edinilen, geliştirilen ve kapsamlı bir dizi beceriyi içeren, öğrencilere öğrenme olanakları sağlayan karmaşık, zekaya dayanan, sosyal bir görevdir (1988)".

Eğitimde rol oynayan faktörler:

1- Eğitici

2- Öğrenim Biçimleri

1- Eğitici: Eğitimde rol oynayan faktörlerin başında eğitimciler gelmektedir. O halde iyi bir eğitimciyi kötü eğitimciden ayıran özellikler neler olabilir? Brown ve Atkins'e göre kötü öğretmen motivasyonu azaltır, eğitime karşı olan negatif tutumu artırır, öğrenim için çabayı azaltır. İyi öğretmen ise sistematik, stimüle edici ve koruyucudur. Öğrenciye yargılama, neden gösterme, düşünme, yaratıcılık, iletişim, tutum, değer biçme, anlama ve uygulama gibi önemli, istenen davranışlar kazandırır veya var olanı güçlendirir.

2- Öğrenim Biçimleri: Öğrenim biçimleri bireylerin özümseme ve hatırlama sürecinde farklı bilgi ve becerilerde yoğunlaşmaya başladıkları bir yol olarak tanımlanmaktadır. Öğrenim biçimleri hakkında araştırma yapan ve en tanınmış öğrenim şekli teorisyenleri, Kolb, Gardner ve Dunn ve Dunn'dur.

* Uzm.Dr. Züleyha ALPER, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, 16059 Görükle-Bursa

e-posta: zuleyhaalper@hotmail.com

Kolb'e göre kişiler

Somut deneyimler ile, yani yeni bir deneyime katılarak,

Gözlemler ile, yani diğerlerini gözlemleyerek veya kendi deneyimi hakkında gözlemler geliştirerek,

Soyut kavramsallaştırma ile, yani gözlemleri açıklayacak teoriler oluşturarak,

Aktif deneme ile, yani problemleri çözmede ve fikir üretmede teoriler kullanarak öğrenirler.

Gardner'a göre

Harvard Üniversitesinde Eğitim Profesörü olan Dr.Howard Gardner'ın (Frames of Mind, 1983) Ruh Halleri adlı kitabında ortaya attığı Çoklu zeka sistemleri (Multiple Intelligence) teorisine göre, insanlar en az yedi farklı otonom entelektüel kapasitelerini, kendilerine özgü düşünme sistemi içinde kullanırlar ve bununla uyumlu bir öğrenme biçimi geliştirirler. Her bir normal birey, değişen derecelerde bu sistemlere sahiptir, ancak bu sistemlerin bileşimi bireylerin yüzleri ve kişiliklerindeki değişiklikler gibi farklı şekillerde olur. Buna göre;

Sözel Öğrenici: (Word Smart): Bu bireyler okuma, yazma, konuşma gibi dil becerilerinde ustadırlar. Avukatlar, gazeteciler, yayıncılar ve yazarlarda bu yetenek gereklidir. Sözel öğreniciler metaforlar (mecaz), benzetmeler ve çeşitli mizah tiplerini anlayabilir ve rahatlıkla kullanırlar ve konuştukları dil ile oynarlar (kelime oyunları, tekerlemeler, şakalar, vs..). Bu zekaya sahip kişiler scrabble, çarkıfelek, adam asmaca ve bulmacalarda başarılı olurlar. Sözlü ve yazılı olarak kendilerini iyi bir şekilde ifade edebildikleri için okul hayatında başarılı olurlar.

Mantıklı Matematiksel Öğrenici: (Number Smart): Bu bireyler rakamları kullanmada, problem çözmede ve analitik neden göstermede yeteneklidirler; verileri ortaya koymada, olayları çözmede, soyut kavramları ve ilişkileri araştırmada iyidirler; matematik ve fende başarılı olurlar. Bu bireyler en iyi deneyler, araştırmalar ve buluşlar yaparak öğrenirler. Tipik olarak çeşitli kart oyunlarında, amiral battı ve rummicube gibi oyunlarda başarılı olurlar.

Uzaysal Öğrenici: (Art Smart): Bu bireyler görerek, algılayarak, dış dünyada gördüklerini kendi içlerinde yeniden oluşturma becerisine sahiptirler. Hayal gücünü rahatlıkla kullanırlar ve çizimde, yapılandırmada, tasarımda, kreasyonda, resim yapmada, tasvirde yeteneklidirler. Bu kişiler en iyi görsel sunumlar (görüntülerin, renklerin, resimlerin ve grafiklerin kullanılması) ve sanatsal aktivitelere katılma şansı verilirse öğrenirler. Pictionary gibi oyunlar bu kişilere hitap eden oyunlardır.

Beden Dili ile Öğrenici: (Body Smart): Bu bireyler fiziksel aktivitelerde ve vücutlarını kullanarak hedefe yönelik hareketleri başarmada yeteneklidirler (cerrahlar, atletler, dansçılar, aktörler, sanatkarlar, gibi...). En iyi yaparak –aktif öğrenme, aktif katılım ile- öğrenirler. Bu tip öğreniciler yeni bir bilgi öğrenirken hareket halinde olmak istediklerini belirtmektedirler (yürüyüşler yapmak, oyun oynamak, nesnelere kullanmak, gibi..). Hemen hemen tüm sportif faaliyetler bu tip öğrenicilere hitap eder.

Müzik ile Öğrenici: (Music Smart): Bu bireyler ritmi, melodiyi ve sesi tanırlar, değerlendirirler; dinleme, üretme ve müzik yolu ile ifade edebilme bu kişiler için önemlidir. En iyi müzik yolu ile öğrenirler (öğretici melodiler, şarkılar ve ritimler gibi...). Çalıştıkları ortamda müzik isterler.

Kişilerarası Öğrenici: (People Smart): Bu tip öğreniciler diğer grup arkadaşlarının duygularına, ruh hallerine, isteklerine ve motivasyonlarına duyarlıdırlar. Anlayışlıdırlar ve sıklıkla çatışmaları

idare ederler ve liderlik yaparlar. Genellikle sosyaldirler ancak bu özellik o kadar da gerekli değildir. En iyi diğerleri ile birlikte öğrenirler ve bundan da zevk alırlar.

Kişisel Öğrenici: (Self Smart): En iyi kendi başlarına öğrenirler. Kendi hislerini ve düşüncelerini tahlil edebilirler, hayalcidirler ve kendi ilgi alanları ile hedeflerini bilirler. Bu önemli özellik bireye karar verme ve bir yol izleme konusunda kendi bilgilerini kullanabilme gücünü verir. Sıklıkla yalnız ve bağımsız çalışmayı isterler ve yine sıklıkla bireyselleşmiş projelerde, kendi yerlerinde ve kendi hızlarına göre çalışmayı severler.

Dunn ve Dunn'a göre;

Rita ve Kenneth Dunn öğrenim biçimlerini, beş bölüme ayırdıkları çeşitli faktörlere bireyin reaksiyonu olarak tanımlamışlardır. Bu faktörler:

1- Fizyolojik Faktörler: Bunlar, kişinin sahip olduğu kendine özgü algısal yetilerdir. Yani; **Taktil Yetiler:** Bu öğrenciler malzemeyi kullanarak daha iyi öğrenirler. Yazdıklarını hatırlarlar. Kartlar, tahta oyunları, haritalar, grafikler, çizelgeler, modeller ve mankenler kullanılması etkilidir.

İşitsel Yetiler: Bu ve bu özellik ile birlikte taktil yetilere sahip öğrenciler için ders, efektif bir eğitim sistemidir (bu öğrenciler dinlerken rahatlıkla not alırlar).

Görsel Yetiler: Sunuma tepegöz gibi görsel bir bileşen eklenmesi ve/veya ders notları dağıtılması yararlı olur.

Kinestetik Yetiler: Bu tip öğrenciler eğitim olayını denemek isterler. Demonstrasyon, role-play ve saha gezileri gibi yöntemlerin kullanılması etkilidir.

2- Psikolojik Faktörler:

Psikolojik faktörler dikkate alındığında, beyin baskınlığı teorileri gündeme gelmektedir. Kısaca bilindiği gibi; sağ beyin, görsel, duygusal ve yaratıcılıkla ilgili bilgiyi yorumlarken, sol beyin, yazılı ve konuşulan bilgiyi yorumlamaktadır ve yine bu faktörlere göre, öğrenciler bütüncü ve analitik olarak iki bölümde incelenmektedirler.

Psikolojik Faktörler: Bütüncü ile Analitik Öğrenmenin Karşılaştırılması

Global Öğrenciler

- önce fikirleri öğrenir
- detaylarda yoğunlaşır
- bilgi ile mizahi ve renkli bir ortamda karşılaşmayı sever
- derste bölünmeler olsa bile çalışabilir
- sık aralar alır
- aynı anda bir çok iş yapabilir
- ilgi çekici derslerden hoşlanır
- grup çalışması ile araştırmalar yapar

Analitik Öğrenciler

- adım adım öğrenir
- bir bilgiye elde ettiği bilgileri üst üste koyarak ulaşabilir
- sakın ve formal ortamları tercih eder
- çalıştıkları konuyu tamamlamak ister
- rakamlar ve sözcükler ilgisini çeker
- görsel destek ister
- derse yön verir ve önemli bölümlerin altını çizer
- detaylarda geri-bildirim sağlar

3- Çevresel Faktörler:

Ses: Kullandığınız araçlardaki ses düzeyinin, dersi verdiğiniz tüm salon tarafından rahatlıkla duyulabilmesi gerekir.

Işık: Bir çok kişinin görme problemi olabileceğinin düşünülmesi gerekir.

Salon Sıcaklığı: Kişilere rahatsızlık vermeyecek şekilde ayarlanmalıdır.

Salon Düzeni: Kişi sayısına göre düzenlenmelidir.

4- Duygusal Faktörler:

Öğrencilerin duygusal durumları, zaman geçtikçe ve deneyim kazandıkça belirginleşir. Burada önemli olan öğrencilerin motivasyonunun, ders sona erinceye kadar derse devamlarının (persistans) ve ders içinde ve sonrasında sorumluluk almalarının sağlanmasıdır.

Motivasyon önemlidir, çünkü motive olmamış öğrencilerin davranışları dersi veren eğiticinin, öğrencinin öğrenim biçimini kavraması ile tersine döndürülebilir.

5- Sosyolojik Faktörler: Kendi başına mı yoksa grup içinde çalışmayı mı tercih ediyor? Bu önemsenmeli ve öğrencinin dersi veren kişiye olan tutumu dikkate alınmalıdır.

ÖĞRENİM BİÇİMLERİNİ TANIMLAMA VE SONUÇ

Öğrenim biçimlerini kısaca gözden geçirdikten sonra, önemli olan bir diğer nokta, öğrenim biçimlerinin tanımlanması ve değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmeler, kişinin yeni, farklı ve zor bir bilgiyi nasıl öğrendiğini ortaya koyan değerlendirmelerdir ve başarı veya başarısızlığı ölçmez, sadece öğrenim biçimini değerlendirmekte kullanılırlar.

Kişi bir kez değerlendirilerek, öğrenim tarzı konusunda bilgi edinilmişse, ideal öğretme:

- her bir öğrencinin algısal yetilerine göre materyal sağlanması,
- materyalin ikincil veya üçüncül bir yetiye yönelik materyal ile desteklenmesi,
- öğrencilerin yeni edindikleri bilgiyi yaratıcı bir şekilde kullanabilmelerinin sağlanması ile gerçekleştirilir.

Eğitmenlerin de kendi farklı öğrenim biçimleri vardır ve genellikle kendi tarzlarına uygun materyaller kullanırlar. Öğrenciler çoğunlukla ikincil ve üçüncül yetilerini kullanarak çalışmadan fayda sağlayabilirler.

SONUÇ

Tıp eğitimi, hem öğrenci hem de eğitici açısından zorlu, emek isteyen ve çaba gerektiren bir süreçtir. Bu eğitim öncesinde öğrenciler, ideallerine kavuşmak amacı ile kendilerine verilen her bilgiyi bir şekilde almakta, tıp eğitimi süresinde ise erişkin eğitiminin en temel kurallarından biri olan, kendisine gereken bilgiyi alma dönemine geçmektedirler. Bu noktada, eğitici işinde ne kadar başarılı olursa olsun, öğrenim biçimleri faktörünü dikkate almaksızın yapacağı eğitimin öğrenciler ve tıp eğitimi açısından yararlı olmayacağı açıktır. Örneğin, farklı öğrenci tiplerini ve yetilerini dikkate alarak planlanan bir derste ve/veya staj grubunda her öğrenci kendi kişisel özellikleri doğrultusunda gereken bilgiyi alacaktır.

Kaynaklar

- 1) *Incorporation of Adult Learning Concepts Into Medical School Training and Curriculum*, Eğitim Toplantısı, Edirne. 5-10 Kasım, 2001
- 2) *Wlodkowski R.J. Enhancing Adult Motivation to Learn. Revised ed. San Francisco: Jossey-Bass Publishers; 1999.*
- 3) *Merriam SB, Caffarella RS. Learning in adulthood. A comprehensive Guide. 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass Publishers; 1991.*